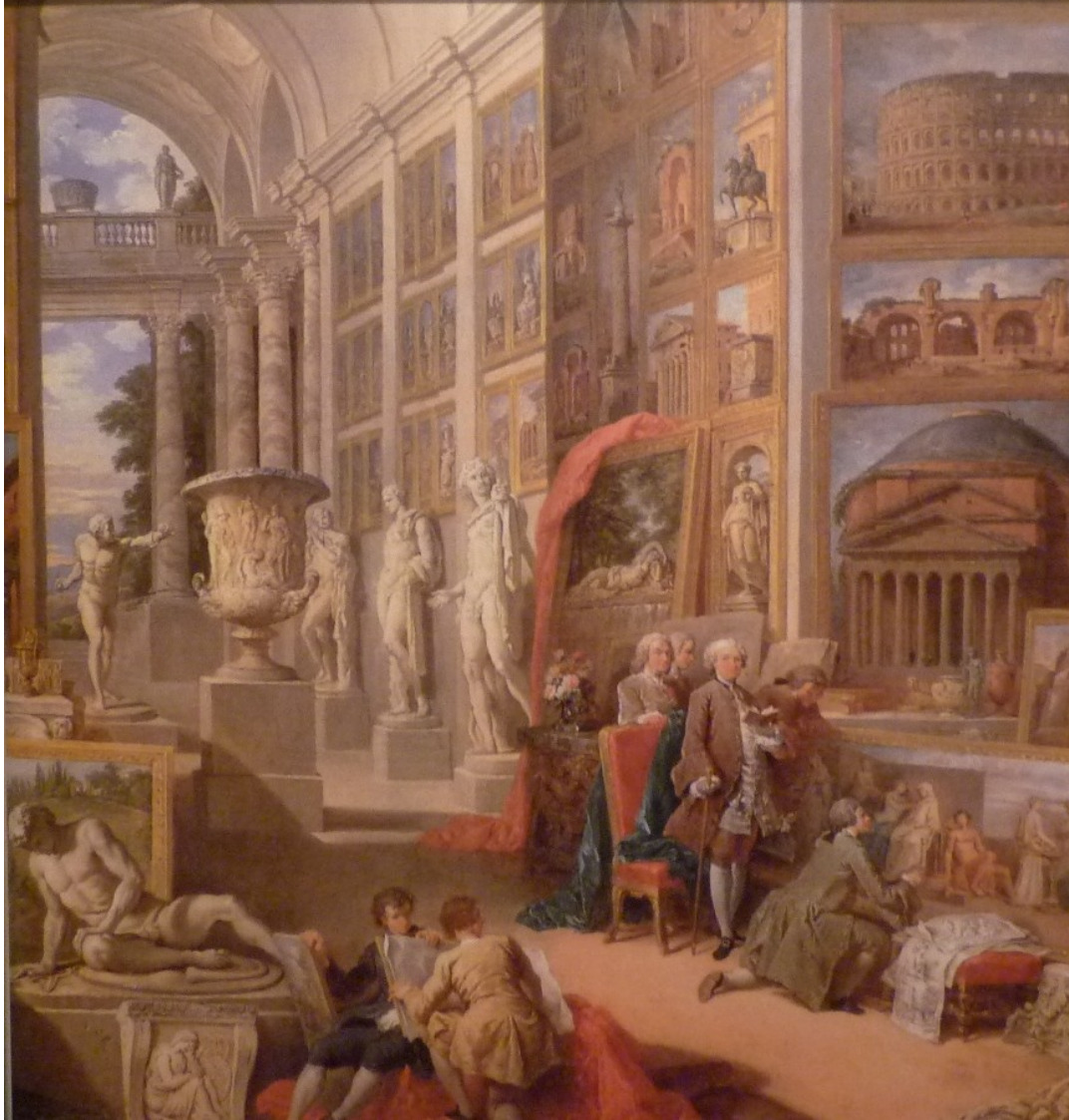

Dějiny umění a příbuzné disciplíny

Chvála ciceronství

Umělecká díla mezi pohádkou a vědou

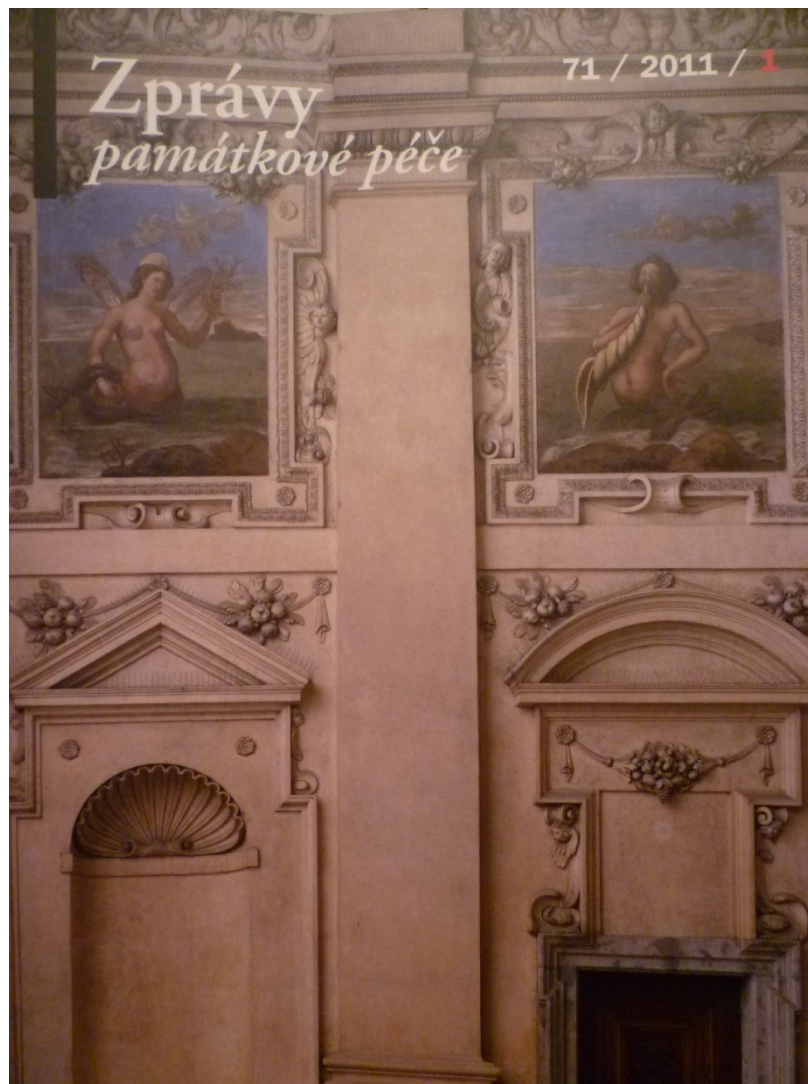
Lubomír Slavíček, Pavel Suchánek,
Michaela Šeferisová Loudová (edd.)

Umělecké dílo a památka

- Památka – monumentum – od lat. monere – poučovat, radit, varovat
- Od ostatních lidských produktů se odlišuje tím, že má schopnost „být uměním“
- „Umělecká památka“ je tautologie

Umělecké dílo, památka a památková péče

Dějiny umění a příbuzné humanitní disciplíny

Dějiny umění

Teorie umění

Filosofie umění

Estetika

Dějiny umění → Historie

Historická antropologie

Sociologie

Ostatní vědy: hudební věda

divadelní věda

filmová věda

etnografie

klasická archeologie

Francis Bacon, *Three Studies for Self-Portrait*, 1970

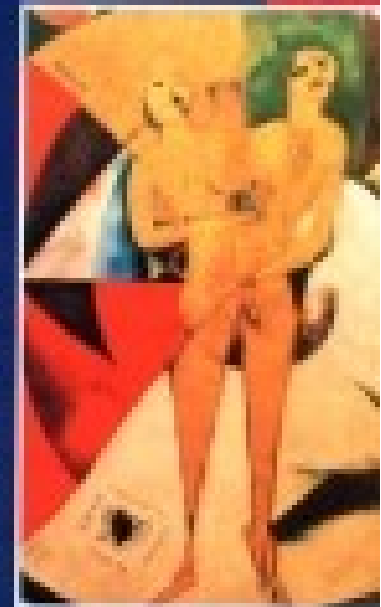
DĚJINY
OŠKLIVOSTI
UMBERTO
ECO

GORDON
GRAHAM

FILOSOFIE

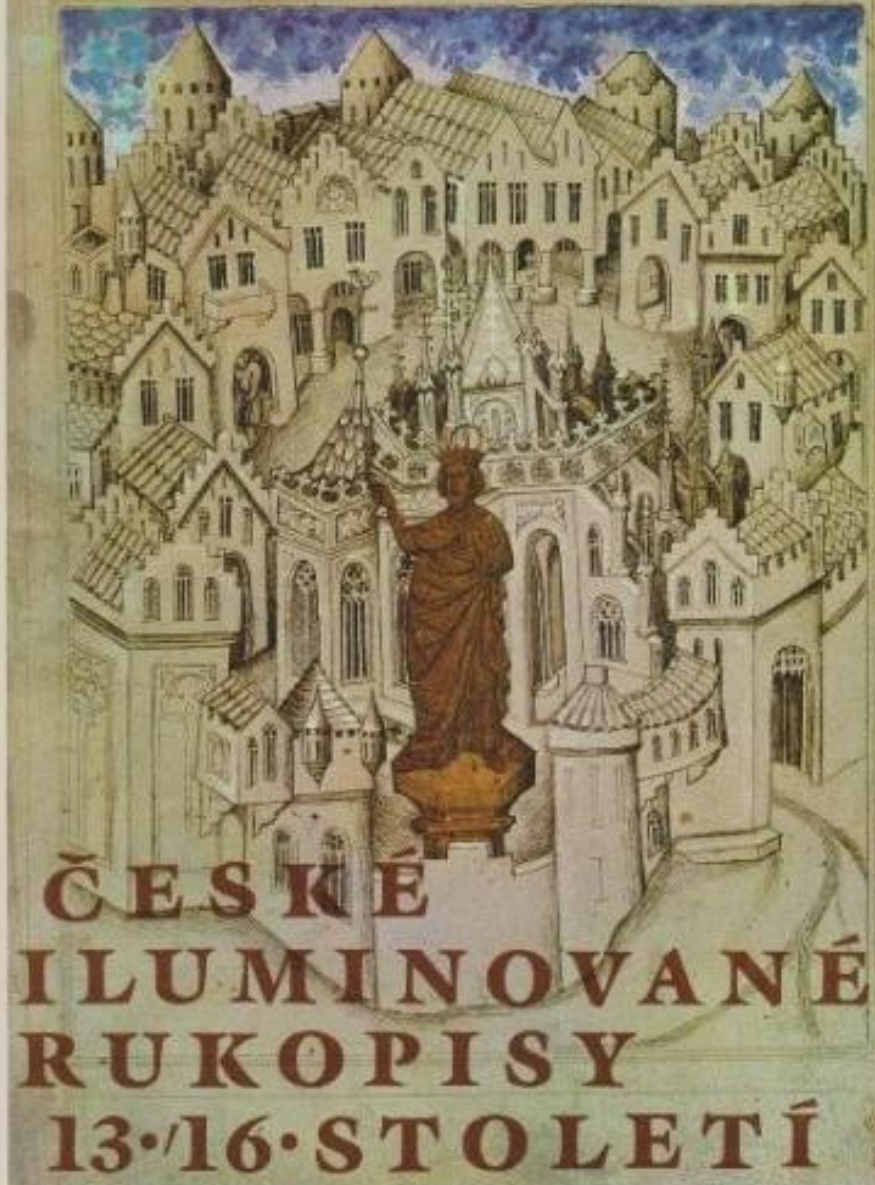
UMĚNÍ

Krása?

Josef Krása
(1933 -1985)

**ČESKÉ
ILUMINOVANÉ
RUKOPISY
13·16·STOLETÍ**

Josef Krása
ODEON

Dějiny umění – estetika – teorie – filozofie umění

- Odděleno ve 2. polovině 19. století – zahrnuje různé možnosti zabývání se uměleckými díly – mohou se zabývat stejnými díly, ale mají jiné postupy, cíle i výstupy
- **Dějiny umění:** historická a kritická disciplína, objasňuje význam uměl. díla v kontextu dějin umění a lidské existence (předmět: dílo a jeho forma i obsah, umělec, úloha, působení díla v minulosti)
- **Estetika:** věda o specifičnosti estetického hodnocení a estetického postoje ke skutečnosti: věda o tom, co je smyslové; charakter umění – vkusový soud; nauka o „krásnu“ a jeho funkci ve společnosti
- **Umělecká teorie:** teoretické koncepty – pravidla umění a tvorby; reflexe ostatních vědeckých přístupů v rámci principů umělecké tvorby
- **Filozofie umění (obecná uměnověda):** nejen vizuální, ale i hudební, literární ad. umění – principy a postupy umění; předpoklady jeho vzniku; tvořivost a její principy; sociální podmínky umělecké tvorby

Dějiny umění a umělecká kritika

- Umělecké díla a dvě úrovně jeho vnímání – bylo vytvořeno v minulosti, existuje a působí ovšem v současnosti, bylo vytvořeno pro někoho jiného, působí však i na současného pozorovatele.
- Lze jej tedy sledovat z hlediska 1) tvůrce, anebo 2) vnímatele
- 1) Předmět práce uměleckého kritika
přibližuje se k dílu jako „partner“ umělce a snaží se o poznání „autorova pojetí“. Dle M. Liebermanna je umělecký kritik neúspěšný umělec, který ovšem ví, jak dílo vzniká a tak umělci „radí“, „jak má být zhotoveno
- 2) Předmět práce historika umění
usiluje o porozumění působení hotového díla v dějinných souvislostech – zkoumá dějinný a hodnotový význam uměleckého díla

Příbuzné disciplíny a dějin umění

- Primární dějiny umění (znalectví) → izolace
- Integrální princip dějin umění (systém dalších humanitní věd)
→ rozplynutí v dalších vědách
- „Otevřenost“ dějin umění - historická i uměnovědná disciplína
- Historie
- Sociologie umění
- **Historická antropologie**

Dějiny umění jako disciplinární systém a jejich komplexita

Otevřený systém – viz Niklas Luhman – teorie autoreferenčních sociálních systémů (vnitřní komunikace): neproměňuje se jen „umění“, ale role i uměleckých děl, sběratelů, objednavatelů, instituce atd., zkrátka celá společnost = „*umění v každé době znamená něco odlišného*“ (Max Dvořák)

Dějepis umění zahrnuje více než jen jednostrannou výpověď o vývoji uměleckých forem či osobnostech a „stylech“ umělců

Komplexita dějepisu umění spočívá v tom, že předává uměleckohistorické znalosti ve zcela odlišných oblastech:

- „akademický kontext“
- památková péče,
- muzejnictví
- galerijní práce
- edukace
- turismus

V těchto oblastech „aplikovaných sfér“ se právě odehrává velká část „pohybu“ v oboru – získávání a prostředkování nových poznatků – dějepis umění se stále znovu utváří = Dějepis umění není do sebe uzavřená „akademická disciplína“; není statický – dynamicky se proměňuje v čase

GEORG G. IGGERS

Dějepisectví ve 20. století

KNIŽNICE
DĚJIN
A SOUČASNOSTI

Mnohotvárnost dějepisu umění

1) Mezioborové základy:

Teorie umění

Obecné dějiny umění

Ikonologie

Dějiny kultury

Metodologie

2) Oborové disciplíny

Architektura

Sochařství

Malířství

Grafická umění

Fotografie

Užitá umění

Nová média

3) Aplikované přístupy v příbuzných oborech:

Znalectví (umělecký trh a obchod)

Muzeologie

Památková péče

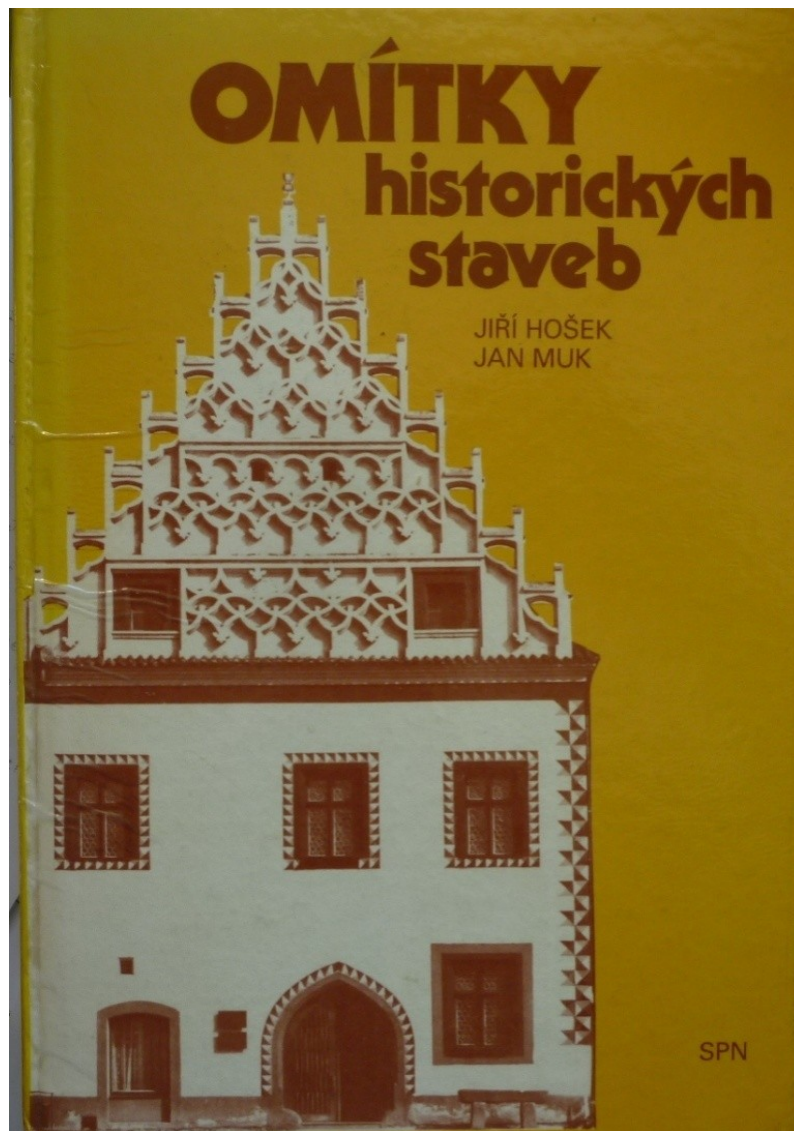
Výstavnictví (galerijní práce, kurátorství)

Zprostředkování umění (animace, edukace)

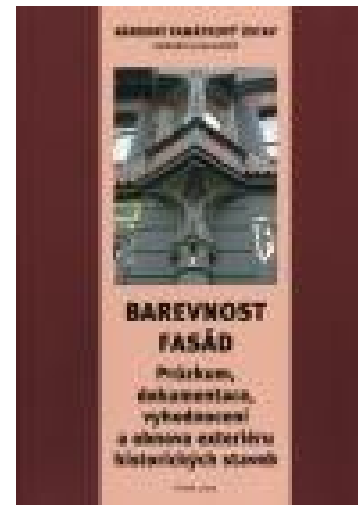
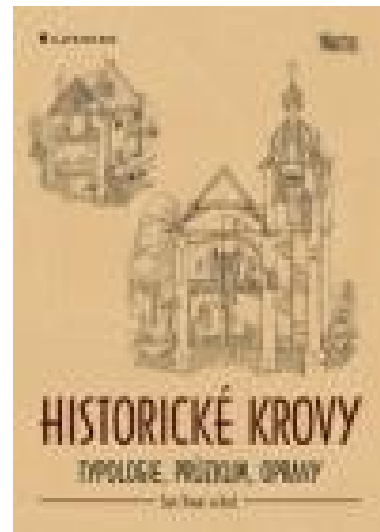
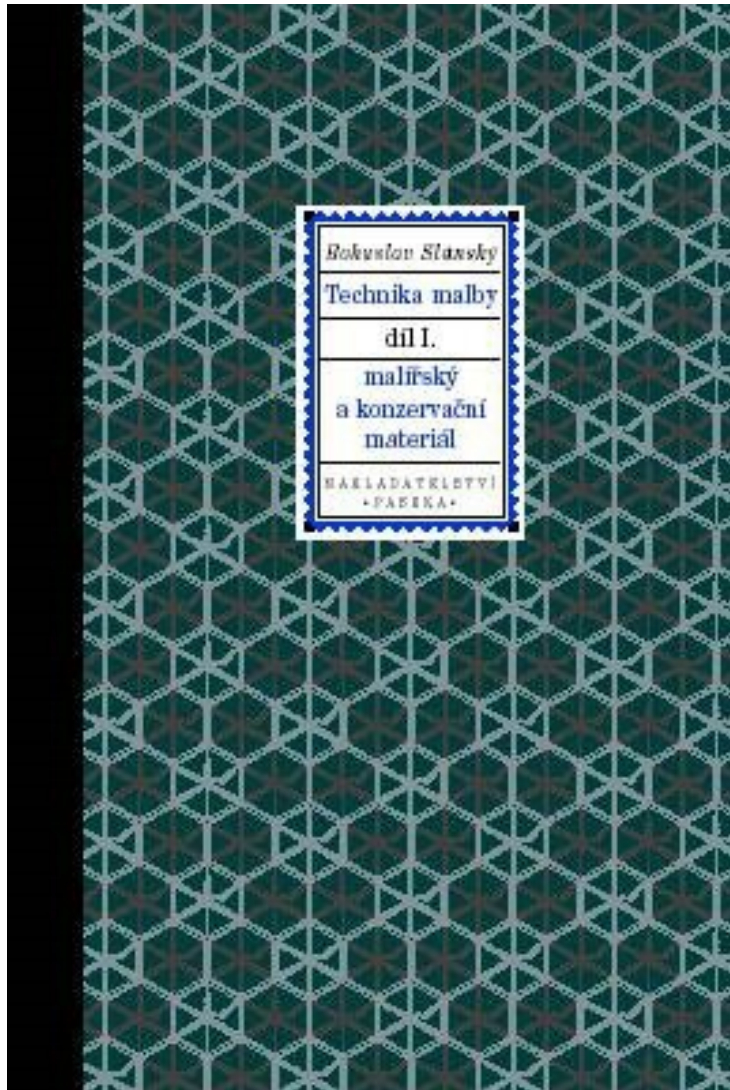

ČESKÉ STŘEDOVĚKÉ KLENBY

VÁCLAV MENCL

„Technologie umění“

Ukotvení disciplíny dějin umění – prehistorie (Historiografie)

- Gaius Plinius St., *Naturalia historia*, *Kapitoly o přírodě* – osobnosti, díla, ale i otázka původu umění
- Giorgio Vasari, *Životopisy* – biografie, koncepce dějin umění a jejich vývoje

Ukotvení disciplíny dějin umění v éře osvícenství

- Do 18. století umění pevně spojeno s kultem či mocensko-symbolickým významem
- Od 18. století se prosadil nový pojem „**uměleckého díla**“ – má svou výtvarnou a uměleckou kvalitu (originalita a význam v historickém a sociálním smyslu)
- zrod výtvarného/vizuálního umění (2. pol. 18. stol. – 19. stol.)
arti del disegno či *beaux arts* - nový systém kresebného, krásného umění
- arts du dessin, zeichende Künste
- Architektura, Sochařství Malba – sestry- otcem je Disegno a matkou Invenzione
- l'arts plastique – bildende Künste – plastic arts – výtvarné/výtvarné umění (M. Tyrš)
- Ad. mediální umění, vizuální umění
- Arts and architecture

Ukotvení disciplíny dějin umění

- Johann Joachim Winckelmann (1717-1768) – *Dějiny umění starověku*, 1764, česky 1986) – dějiny umění jako dějiny nadčasového ideálu, který se cyklicky objevuje. Ideál = styl = „dobré“ umění – vývoj forem k dokonalosti (Egypt – Řecko – Řím)
- Georg Wilhelm Hegel (1770-1831) – umění jako součást civilizace, symbolem světového názoru v historickém vývoji kultury a podílí se na historickém vývoji světového Ducha: 3 zákl. teze: a) estetický transcendentalismus; b) historický determinismus; c) dialektický relativismus
Zákl. otázka – patří umění do oblasti myšlení (Kant, Hegel), anebo do sféry sociální (Schiller)?
- Carl Friedrich von Rumohr (1785-1842) – úsilí o novou disciplínu dějin umění, reakce proti osvícenskému pojetí esteticko-dogmatického akademismu - umělecké dílo neobsahuje žádnou „ideu“, je aktivní součástí sociálního a náboženského života; základem je znalectví – dílo jako *primární pramen*, prameny archivní – *sekundární prameny* (kritika pramenů)

Carl Friedrich von Rumohr
(1785-1843),
1802

*„Umělecké dílo lze lépe prožít,
jestliže objasníme všechny
okolnosti z nichž a za nichž
vzniklo“*

Ukotvení disciplíny dějin umění v 19. století

- Tradice Rumohra - spojit historické hledisko zkoumání uměleckých děl s dílčími estetickými stanovisky:

Carl Schnaase, Heinrich Wölfflin, Vídeňská škola dějin umění (Alois Riegl)

- Moritz Thausing – 1873 přednáška *Postavení dějin umění jako vědy*

– 1. mezinárodní kongres dějin umění ve Vídni

(Témata: muzea, konzervace a restaurování, výuka dějin umění, edice (*Regesten, Reperotirum*), fotografie a reprodukce – odlitky)

Vymezení dějin umění proti příbuzným vědám: estetice, klasické archeologii a historii.

Přihlášení se k historické podstatě dějin umění – nejde o teoretickou, ale praktickou, empirickou disciplínu, vycházející z faktů – od počátku spojeno především s praktickou činností (znalství, sběratelství, muzejnictví, památková péče)

Dějiny umění

- Předmět
- Metody
- Terminologie
- Technické postupy
- „Instituce“

Úkoly a vlastnosti historika umění

- Popis a analýza uměleckých forem
- Historické zařazení
- Nalezení/formulování významu

- Znat řemeslo a metodiku oboru – znát své předchůdce a oblast své vědy (diskurz)
- Znat ikonografii
- Všeobecný kulturní přehled, znalost dějin společenských, kulturních i dějin idejí
- Jazykové znalosti
- „Historické řemeslo“ (PVH)

vademecum

POMOCNÝCH
VĚD
HISTORICKÝCH

IVAN HLAVÁČEK
JAROSLAV KAŠPAR
ROSTISLAV NOVÝ

Paleografie: věda o starém písmu

SOKA Třebíč, fond Archiv obce Náměšť nad Oslavou, kniha č. 46

N° 276.

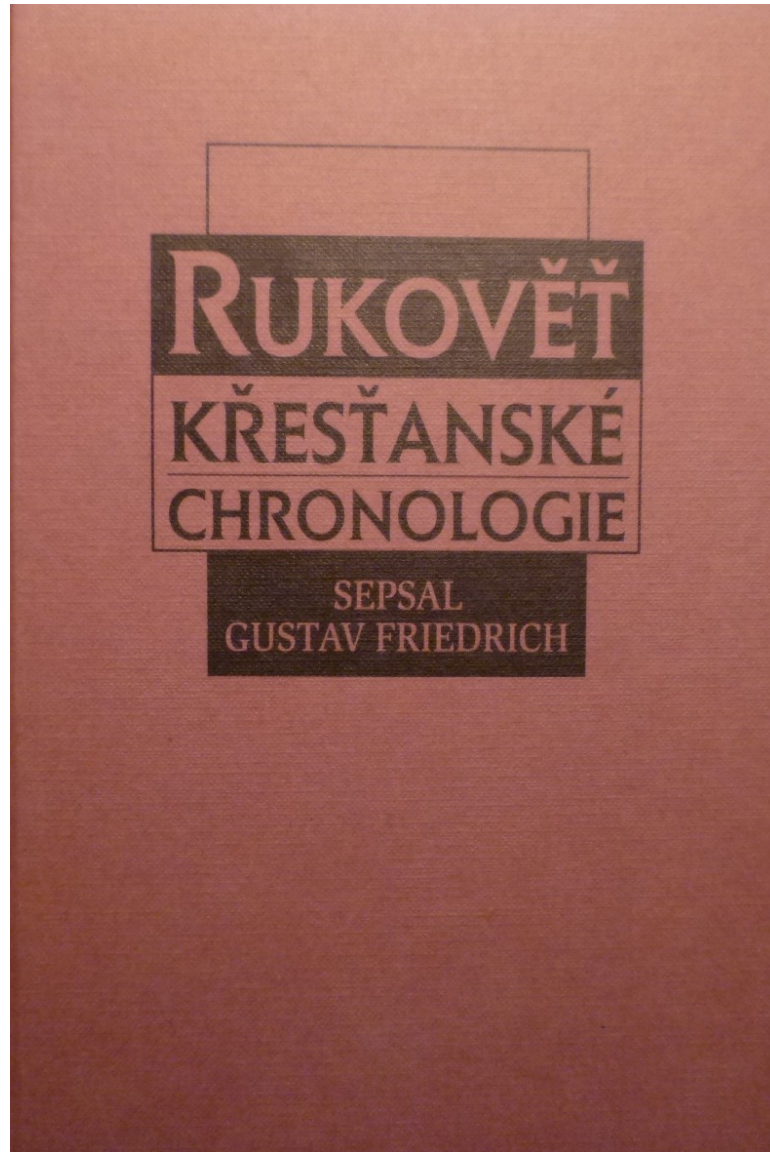
Wiská i. k. kněžka rolná s^um w^un^uffangem od H. S. so
C. H. w^ugn^uost w^urdi, za sta^u w^ust^u s^umar^u od v. k. w^ugn^u
w^ust^u s^umar^u w^ugn^uost kněžka rolná od s^um
s^umar^u w^ugn^uost w^urdi, konj; gab w^ugn^uost
w^urdi, s^um w^ugn^uost w^urdi od 20te k^ugn^uost 1850
na w^ugn^uost w^urdi w^ugn^uost.

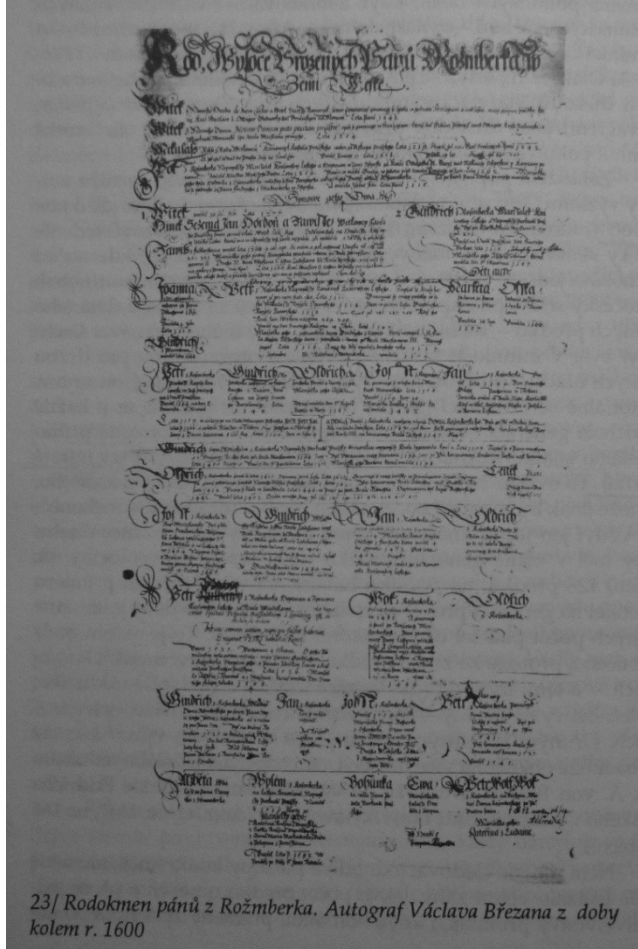
W^ugn^uost w^urdi w^ugn^uost w^urdi w^ugn^uost w^urdi
w^ugn^uost w^urdi.

W^ugn^uost w^urdi 12te k^ugn^uost 1851.

C. K. w^ugn^uost
W^ugn^uost

(Historická) chronologie: věda o měření času

Genealogie – studuje vztahy vyplývající ze společného rodového původu

23/ Rodokmen panů z Rožmberka. Autograf Václava Březana z doby kolem r. 1600

Historická metrologie: délkové, hmotnostní ad. míry v minulosti

Tabulka zkratk měrných a peněžních jednotek:

groše	zlaté	
- r. 1519	<i>gl</i>	- r. 1551 <i>R / A</i>
- r. 1584	<i>gf</i>	- r. 1613 <i>A</i>
- r. 1613	<i>g</i>	- r. 1681
		moravské <i>g</i>
tolary		rýnské <i>g</i>
- r. 1584	<i>galt</i>	- r. 1727-28
		rýnské <i>g</i>
krejčary		- r. 1786
- r. 1681	<i>x / g</i>	rýnské <i>g</i>
- r. 1727	<i>g</i>	
		bílé peníze
- r. 1786	<i>g</i>	- r. 1584 <i>g</i>
hřivna		- r. 1613 <i>g</i>
- r. 1584	<i>g</i>	- r. 1727-28 <i>g</i>

Tab. III: ČESKÉ ZEMSKÉ MÍRY (poč. 17. stol.)

DÉLKOVÉ MÍRY

čárka = 0,00205 m
 palec = 0,0246 m
 stopa = 0,2957 m
 loket = 24 palců = 0,5914 m
 sáh = 3 lokty = 1,7742 m
 látra = 4 lokty = 2,3656 m
 prut = 2 látra = 4,7312 m
 provazec = 52 loktů = 30,7528 m
 míle = 365 provazců = 11224,772 m

PLOŠNÉ MÍRY

provazec čtv. = 944,4558 m
 jítro = 3 provazce čtv. = 2833,37 m
 lán zemský = 64 jitra = 181335,5136 m² = 18,1 ha

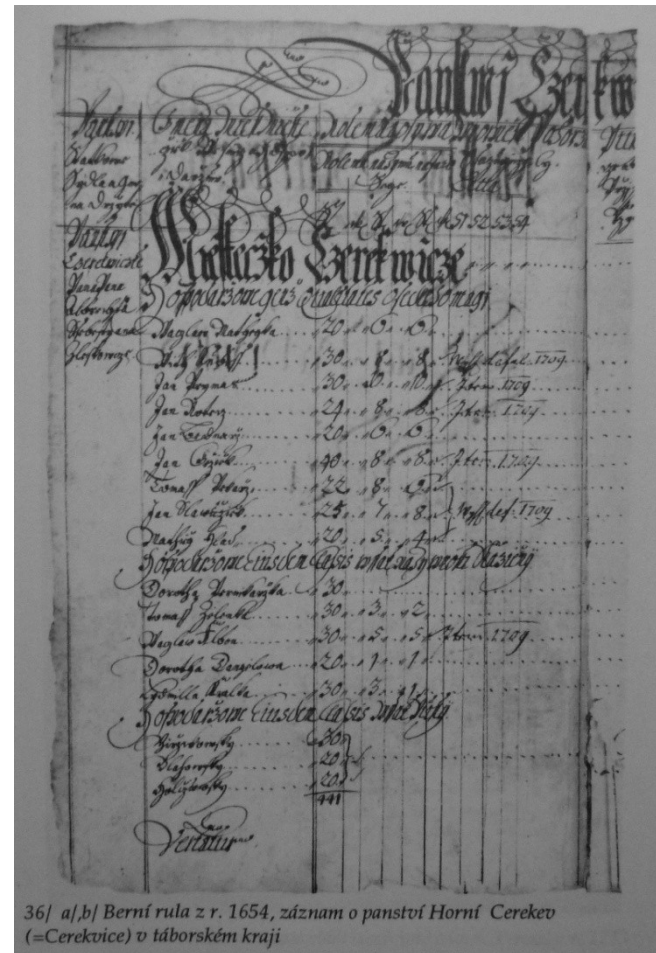
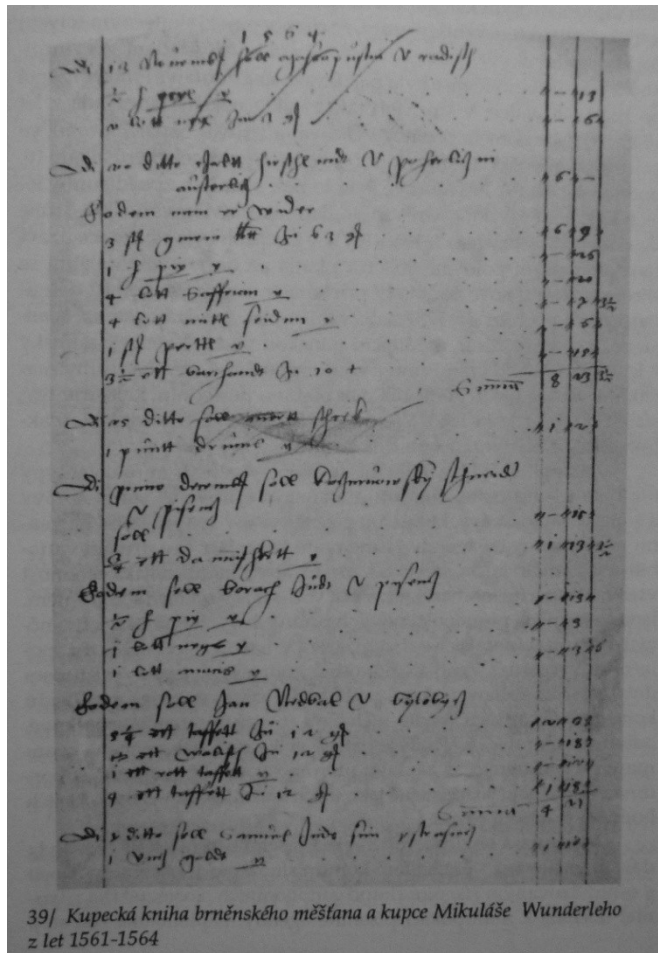
DUTÉ MÍRY

1 žejdlík = 0,4844 l
 1 čiška = 3 žejdlíky = 1,4531 l
 1 pinta = 4 žejdlíky = 1,9375 l
 1 věrtel = 12 pint = 23,250 l
 1 korec = 4 větele = 93,0 l

VÁHY

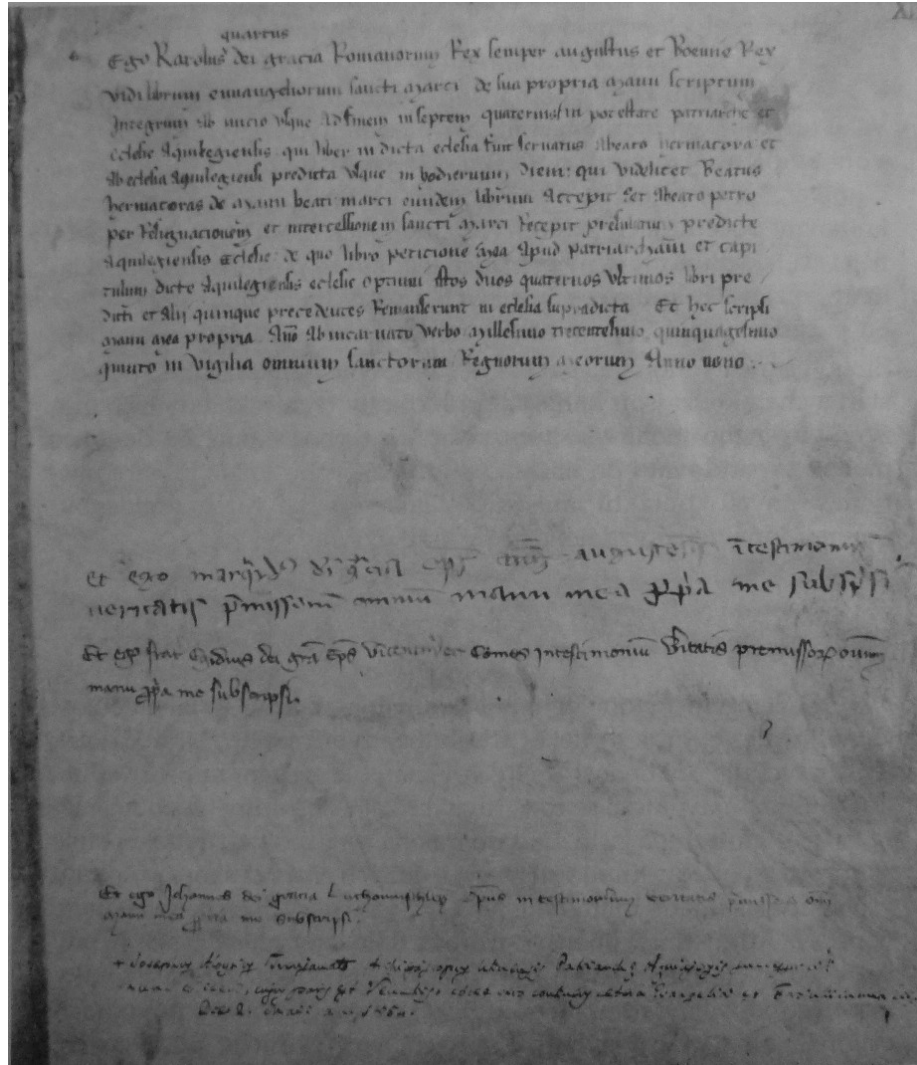
1 kventlík = 4,013 g
 1 lot = 4 kventlíky = 16,0547 g
 1 hřivna = 16 lotů = 256,8752 g
 1 libra = 32 lotů = 513,7504 g
 1 centněř = 120 liber = 61650 g = 61,6 kg

Diplomatika: studium písemností úřední povahy

- Manuál
- Matrika
- Missiv
- Patent
- Promulgace
- Regest
- Reskript
- Revers
- Suplika
- Urbář
- Vidimus

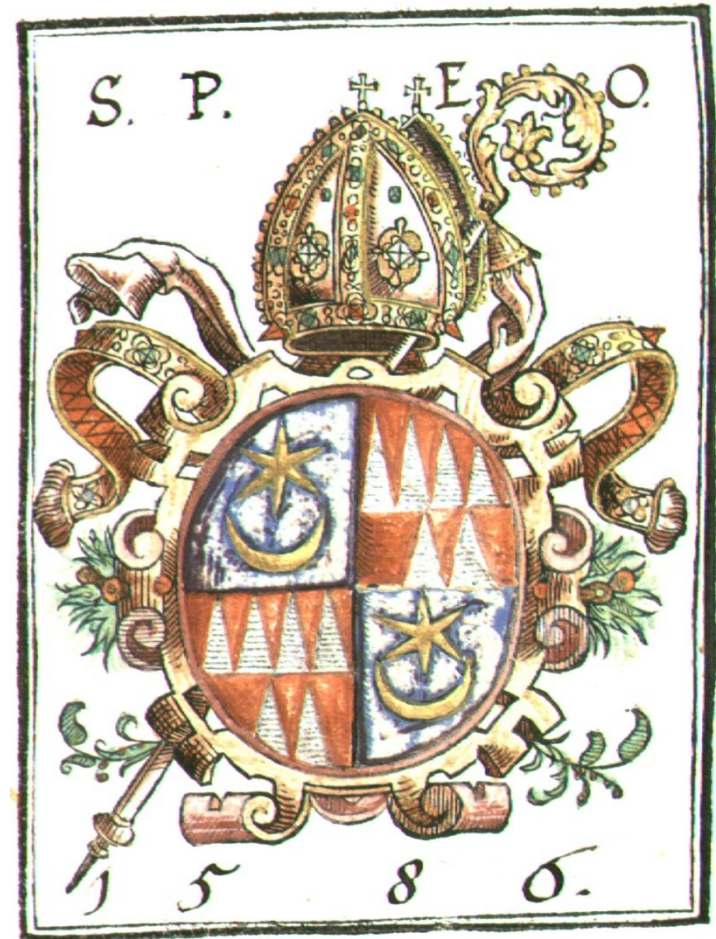
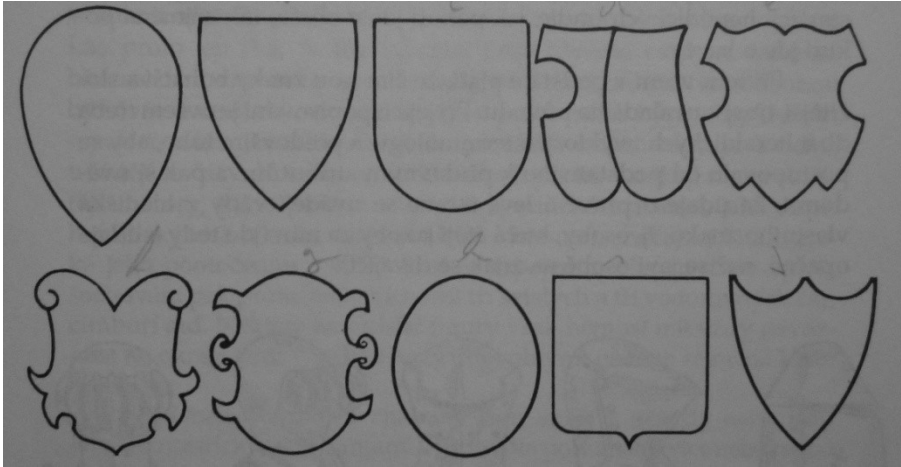
Kodikologie: studuje rukopisy neúřední povahy

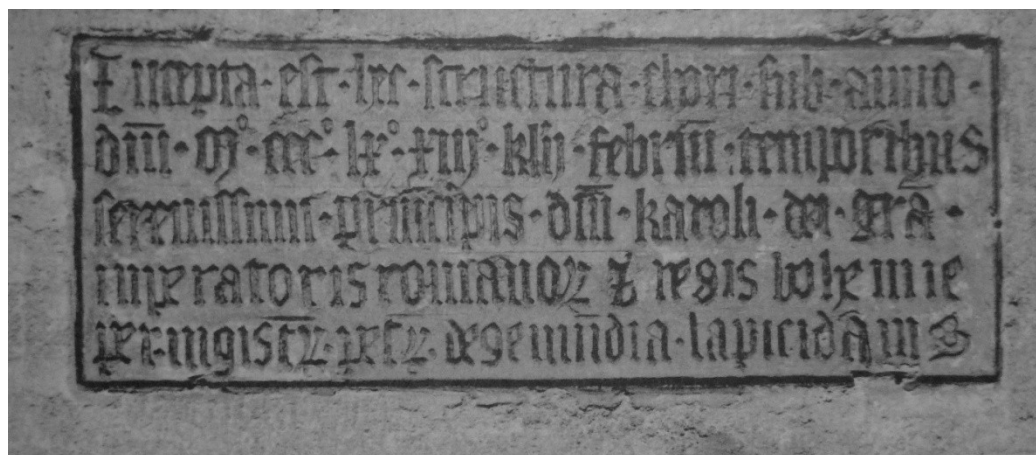
Sfragistika: nauka o pečetích

Heraldika: věda studující znaky

**Epigrafika: studium nápisů jako
pramene i vývoje formální jejich podoby**

- Chronogram
- Chronostich

Numismatika: zkoumá funkci a proměnu peněžních prostředků

